

פרשת שקלים – התמיהה של משה אודות מחצית השקל

1. **שמות ל:** זה יתנו כל העובר על הפקודים, מחצית השקל בשקל הקודש. רש"י (ממדרש תנחומא): זה יתנו – הראה לו הקב"ה כמין מטבע של אש ומשקלה מחצית השקל ואמר לו כזה יתנו.

מנחות כט: שלושה דברים היו קשים למשה, עד שהראה לו הקב"ה באצבעו ואלו הן: מנורה, ראש חודש [חישובי מולד הירח] ושרצים [סוגי השרצים המותרים והאסורים באכילה]. מנורה דכתיב: **וזה מעשה המנורה**. ראש חודש דכתיב: **החודש הזה לכם ראש חודשים**. שרצים דכתיב: **וזה לכם הטמא**.

תוספות שם: ויש לתמוה דלא חשיב מחצית השקל ... ואמרינן כמין מטבע של אש הראה למשה? יש לומר: דלא שייך לומר במחצית השקל שמשה התקשה, **שלא ידע כלל העניין אם לא היה מראהו**.

גור אריה ל,יג: ויש להקשות, מילא כל אלו יש בהם חומרה [מורכבות הדינים] להבין אותם, אבל מטבע – מה חומר יש בה עד שהוצרך להראות לו מטבע של אש?

ליקוטי שיחות טז/382: אפילו נניח שאפשר לדעת את שיעור מחצית השקל רק דרך דוגמה מוחשית, למה נדרש לכך מטבע של אש? אדרבה, מוטב להראות מטבע **גשמית** אותה יצטרכו לתת בפועל? בדיוק כשם שהראה לו ה' לבנה **ברקיע** ואמר לו **כזה ראה וקדש** ולא לבנה של אש?

2. **משנה שקלים א,א:** באחד באדר משמיעים על השקלים. **פירוש המשניות לרמב"ם שם:** מכריזים עליהם כדי שיכין כל אחד ואחד שקלו, כדי שתהא תרומת הלשכה בעונתה.

תוספות מגילה יג,ב: שמעתי שעשרת אלפים ככר כסף עולים **חצי שקל לכל אחד מישראל**.

ירושלמי שקלים ב,ג: לפי שמכרו בכורה של רחל בעשרים כסף ונפל לכל אחד ואחד מהם טבעה [שתי כסף שהוא מחצית משקל הקודש], (ורצה המן לקטרג ולהזכיר חטא זה ונתן מחצית השקל כנגד כל אחד מישראל, רבנו בחיי פקודי לח,כה). לפיכך יהיה כל אחד נותן מחצית השקל לתקן החטא.

ליקוטי שיחות כ/189: אחד העניינים שנרמז בנתינת "מחצית השקל", הוא ההדגשה על ה"מחצית" (ולא עשרה גרה וכיוצא בזה), יהודי מרגיש שהוא כלשעצמו רק מחצית וכדי להיות דבר שלם, הוא מתאחד עם אדם נוסף. וההרגשה הזו מתקנת את חטא מכירת יוסף, שהיה בסיבת היפך האהבה.

3. **אור החיים כב,כד:** אם כסף תלווה את עמי - פירוש אם ראית שהיה לך כסף יתר על מה שאתה צריך לעצמך ואתה מלווה לעמי - דע לך שאין זה חלק שלך אלא **חלק אחרים שהוא העני – עמך!** ... רמז גם כן שלא יתנשא על העני ... והוא אומר לא תהיה לו **כנושה** ... כי משל העני הוא נותן.

בבא בתרא קלא,ב: הכותב כל נכסיו לבנו אחד, לא עשאו אלא אפוטרופוס. **יחל ישראל על פרקי אבות (הרב לאו) ג/קסט:** התולדות יעקב יוסף לומד מהלכה זו מוסר השכל: הקב"ה אינו רוצה שהעניים ימותו מרעב ולכן אם נתן לעשירים ממון ועדיין יש אחרים עניים, בוודאי התכוון למנות את העשירים שיהיו אפוטרופסים אחראים לדאוג לאחיהם ולהתחלק עימם ביושר.

4. **ילקוט שמעוני רמז שפו:** ונתנו איש כופר נפשו – כששמע משה כן, נתיירא ... אמר משה ... כפרתו של מוציא שם רע הוא מאה כסף ואנחנו הוצאנו שם רע ואמרנו [על העגל]: אלה אלוקיך ישראל – כל אחד ואחד מאינו צריך ליתן מאה כסף? ... רבי יהודה ברבי סימון אמר: משור נגח למד ... אנחנו המרנו כבודו בשור ... כל אחד ואחד מאיתנו צריך ליתן שלושים שקל [כדמי שור שנגח עבד למוות]. אמר לו הקב"ה: חייך, לא ככר כסף ולא מאה כסף ולא שלושים שקלים אלא 'זה יתנו'.

ליקוטי שיחות א/182: השגת כסף משולה לאש, שכן האדם עמל עליו כל כך והיה יכול לקנות בו 'חיי נפשו' ... ולכן נקראת הצדקה בשם מטבע של אש, משום שהאדם נותן את החיוניות שלו בקבלת עול. ומאחר שנתינה זו באה מקבלת עול ועצם הנפש, הופך הדבר להיות כופר נפשו, וחטאיך בצדקה פרוק, באה כפרה על כל החטאים ואפילו על חטא העגל שהוא דוגמת חטא עץ הדעת.